

PLANINA RYOHAKUSANCHI: LJUDI I OKOLIŠ GRADA JOHANA

RYOHAKUSANCHI MOUNTAIN DISTRICT: PEOPLE AND SURROUNDINGS OF JOHANA TOWN

Isao Koshimura

Tokyo Zokei University Utsunukicho 1556
Hachioji-city,
Tokyo, 192-8588
Japan
koshi@zokei.ac.jp

Primljeno/Received: 10. 3. 2012.

Prihvaćeno/Accepted: 7. 10. 2012.

Rad ima dvije pozitivne recenzije

Izvorni znanstveni rad

Original scientific paper

UDK / UDC 930.2:528-44 (497.5-3) Japan

Sažetak

U članku se razmatra odnos između ljudi i okoliša na rubnom dijelu planinskog područja Ryohakusanchi u Japanu, a ujedno se analizira i odnos između urbane i ruralne cjeline na primjeru gradića Johane i susjednih sela na obroncima ove planine. Gradić Johana bio je gradić svile i bio je prometno povezan sa selima Gokayama/Shirakawa s kojima je razmjenjivao sirovu svilu i raznu drugu robu.

Gradić Johanu je utemeljio budistički hram Zentokuji u 16. stoljeću. Tijekom Edo perioda vladar Maeda iz klana Kaga (Kaga-han) promicao je Johaninu privredu otvorivši i podupirući sajam i štiteći tekstilnu kućnu industriju. Tako je Johana postala trgovištem i najvažnijim gradićem u regiji uz utvrđene gradove Kaga-hana.

Iako ih je kontrolirao magistrat, građani Johane uživali su određenu samoupravu i počeli su privredno jačati. Ekonomskoj snazi Johane doprinijele su i sluge (žene kao tkalje svilene tkanine i muškarci kao sakupljači novca i utjerivači dugova za sela obližnje Gokayame) koje su iz okolnih sela dolazile raditi u Johanu.

U Gokayami/Shirakawi svilarstvo se razvilo od 16. stoljeća, ponajprije stoga što su ova mjesta bila okružena visokim planinama i raspolagala su ograničenom količinom zemlje za kultivaciju. Ljudi u Gokayami/Shirakawi uzgajali su dudove svilce organizirajući se u velike, proširene obitelji, nalik kućnim zadrugama na Balkanu.

Selo Shirakawa bilo je pod izravnom vlašću Tokugawa shogunata i u njemu je bila zabranjena dioba kućnih zadruga. S druge strane, Gokayama je bila pod vlašću Kaga-hana i u njoj je dioba velikih kuća bila uglavnom dozvoljena, pod uvjetom da je kuća posjedovala dovoljnu količinu zemlje. U Shirakawi se, stoga, dugo održao zadružni sistem, a svilarstvo se najviše razvilo upravo u naseljama u kojima su bile koncentrirane mnoge proširene obitelji.

Tijekom Meiji perioda mnoge su obitelji odselile u Hokkaido i druge velike gradove u Japanu. Kućne su zadruge u Shirakawi vrlo sporo nestajale. Ipak, danas ih je gotovo nemoguće pronaći u ovom mjestu.

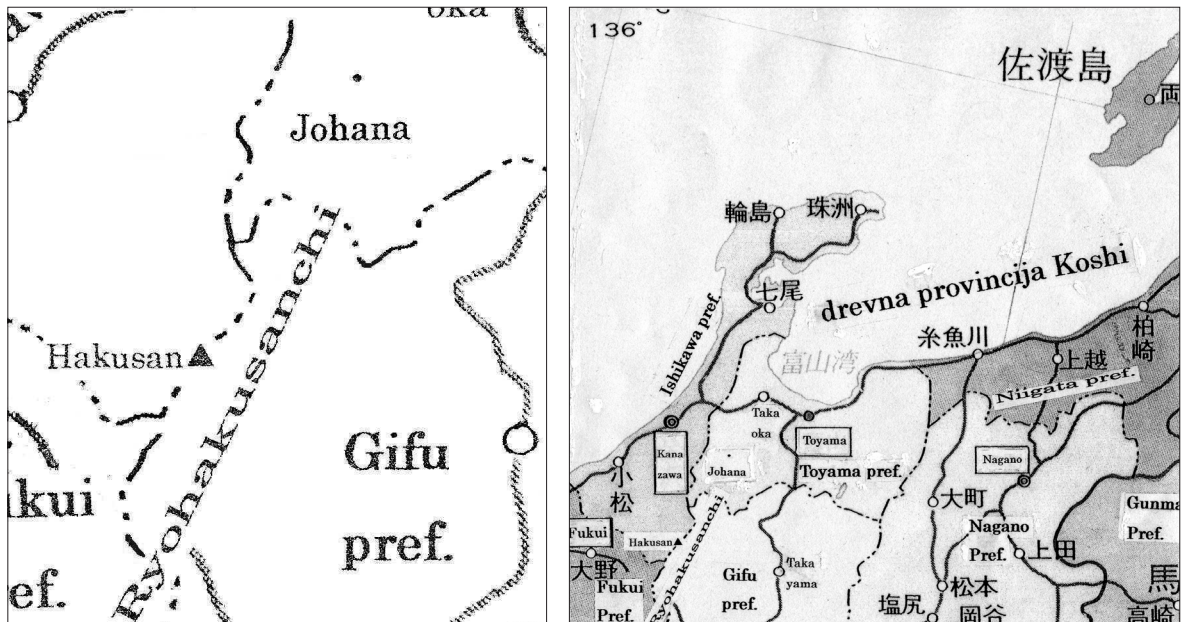
Velike su obitelji živjele u velikim hižama u Gokayama/Shirakawi koje su danas registrirane od strane UNESCO-a kao svjetska baština i privlače pažnju brojnih turista kao simbol tradicionalne japanske obitelji i njezina načina života.

Ključne riječi: Japan, rani novi vijek, svila, tekstilna proizvodnja, feudalna vladavina, vladavina klanova, gradska samouprava, kućna zadruga, vladavina shogunata, svilarstvo, modernizacija društva

Key words: Japan, Early modern history, silk, textile production, Early modern history, rule of the clan and autonomy of the city, extended family, rule of the Shogunate, sericulture, modernization of society

UVOD

Kada se zimski vjetar, koji preko Japanskog mora puše s eurazijskog kontinenta, sudari s kišnim oblacima nad sjevernim planinama Honshua, pretvara se u obilne sniježne padaline. Taj dio Honshua uz Japansko more – danas prefektore Ishikawa, Toyama i Niigata te veći dio prefektore Fukui i manji dio prefektore Yamagata – nazivao se u sedmom stoljeću poslije Kr. provincija Koshio. Krajem tog stoljeća podijeljena je na tri dijela – prednji, srednji i stražnji Koshio.

Karta 1 Ryohakusanchi i Provincija Koshi

U prefekturi Toyama, tj. nekadašnjem Ecchuu, odnosno Srednjem Koshuu, raste jedna posebna vrsta trešnje nazvana Koshi-no-higanzakura (Higanzakura iz Koshia). Godine 1932. to joj je ime dao botaničar dr. Genichi Koizumi koji ju je pronašao u gradu Takaoki i gradiću Johani. Skoro pola stoljeća kasnije, 1980. godine, vlasti Johane odlučile su proširiti područje kultiviranja svoje Koshi-no-higanzakuru pa su poslale sadnice na ogledno dobro u prefekturi Ibaraki.

Godine 2008., dvoje botaničara ponovo je istraživalo Koshi-no-higanzakure u prefekturi Toyama, posebno se zanimajući za sve što se s tom trešnjom zbiva na raznim stranama Prefektore. Sudeći po tome kako i koliko se trešnjino drvo grana, kada i kako cvjeta, kakve su sve boje i veličine latica, koja je dužina prašnika te koje su dužine i oblici čaške, izdvojili su onu vrstu ove trešnje (Koshi-no-higanzakura) koje je najraširenije u prefekturi Toyama, ali i u čitavu Japanu (fotografija 1.). Bila je to vrsta koja je ranije upućena i na ogledno dobro, gdje su je i oni našli. Međutim, autohtona vrsta ove trešnje identificirana je u Johani, u vrtu uz rodnu kuću autora ovog članka.

Zavičajna autorova Johana nekada je bila poznata po svilenoj tkanini. Njegov djed bio je posrednik u trgovini svilom, o čemu će kasnije biti riječi u vezi s Edo periodom te je u tome statusu obilazio svilarske pogone (ili tvrtke) u Gokayami u planinskom predjelu nazivanom Ryohakusanchi. Gokayama je u tim vremenima bila komunikacijski izolirana. Tek nedavno je sa susjednom Shirakawom proglašena svjetskom baštinom zahvaljujući svojim velikim »hižama« Gasshozukuri. U tim hižama su u ranijim razdobljima živjele proširene obitelji, koje ćemo u ovom članku nazvati kućnim zadrugama.

Planinsko područje Ryohakusanchi, doduše, dosta je široko jer se prostire prefekturama Toyama, Ishikawa, Fukui, Gifu, čak i Shiga, a dijeli se na sjeverni i južni dio. Najviši vrh Hakusan (cf.karta.1)

Fotografija 1

Trešnja u vrtu uz rodnu kuću autora ovog članka

Fotografija 2

»Hiže« Gasshozukuri - dio svjetske baštine

na sjevernoj je strani, a na rubu tog predjela s različitim smještajem nalaze se Johana i Gokayama/Shirakawa. Stoga je u ovom članku ponajprije riječ o spomenutom planinskom području kao regiji, a potom o gradiću Johani i njegovim svilenim tkaninama te o njegovim stanovnicima i njihovu odnosu spram okoliša. Drugo, riječ je o unutarplaninskom području, također u regionalnom smislu, o Gokayami/Shirakawi, povijesti njihova svilarstva, ljudima i posebno o njihovim kućnim zadrugama.

Vidjeti: T. Ohara/K. Ohara, *Fukyugata koshi-no-higanzakura no genboku ni tsuite* (O jedinstvenom drvetu tipa Koshi-no-higanzakura), *Nihon sakuragakai hokoku* (Izveštaj za kongres Japanskog društva za proučavanje trešanja), Sveučilište Tamagawa, Tokyo, 12. svibnja 2009.

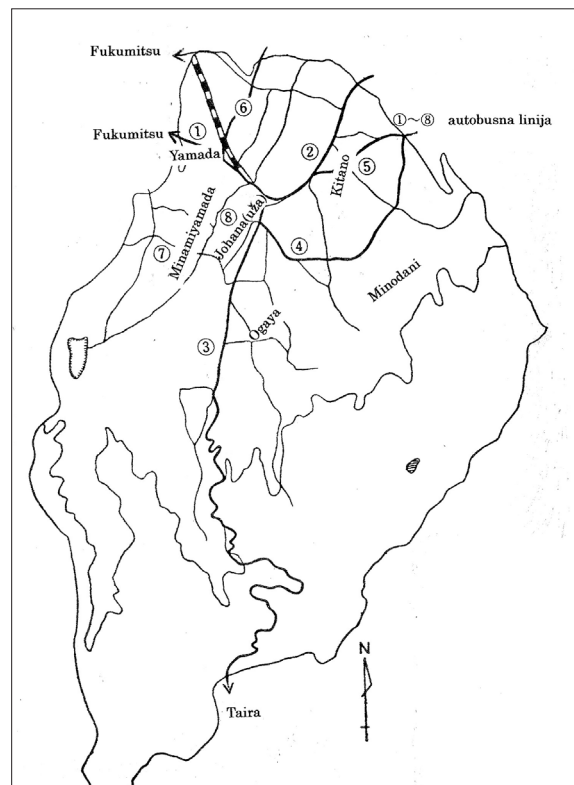
JOHANA: GRADIĆ SVILENE TKANINE

Kunio Yanagida (1875. – 1962.), osnivač japanske etnologije, na jednom je putovanju 1907. godine zapisao da je »Johana gradić svilene tkanine, gdje se čuje kako radi tkalački stan«.

Željeznički kolodvor Johane (sagrađen 1897. godine) nalazi se na nadmorskoj visini od 123.4 m. Središnji dio gradića smješten je na riječnoj terasi, a njegov istočni dio na aluvijalnoj ravnici koju su naplavile rijeke koje se slijevaju od Ryohakusanchia.

1. HRAM ZENTOKUJI I VLADAR MAEDA: KAKO JE GRADIĆ NASTAO I OPSTAO?

Kao što prikazuje tablica 1., Johana je gradić snijega. Nigdje drugdje, izuzev Gokayame u prefekturi Toyama, ne pada tolika količina snijega i nigdje drugdje se toliko dugo ne zadržava (119

Karta 2.

Gradić Johana i njegovi dijelovi

dana godišnje prema prosjeku za godine 1940. – 1950). Godišnji je prosjek temperature 15.5°C. Najviši je u kolovozu s 28.9°C, a najniži u veljači s 2°C. Razlika temperature je veća u odnosu na čitavu prefekturu U proljeće, prilikom topljenja, snijeg stvara velike količine vode. Ipak, u Johani se nije toliko razvilo bojanje svile koje bi iziskivalo veće količine vode. Za razvoj grada važniji je bio njegov geografski položaj.

Tablica 1. *Snježne padaline u gradiću Johana (1935-1955)*

God.	Snježne padaline	God.	Snježne padaline	God.	Snježne padaline	God.	Snježne padaline	God.	Snježne Padaline
1935	56cm	1940	260	1945	312	1950	45	1955	65
1936	147	1941	76	1946	102	1951	76	U prosjeku	
1937	60	1942	153	1947	99	1952	55	118cm	
1938	121	1943	125	1948	156	1953	68		
1939	114	1944	84	1949	97	1954	89		

Vidjeti: Johana choshi (Povijest gradića Johana), str.1399

Kao što pokazuje Tablica 2., broj stanovnika Johane postupno se smanjivao u razdoblju kada je u samoj državi Japanu broj stanovnika rastao. Inače, gradić Johana sastoji se od središnjeg dijela (tzv. uže Johane) i 5 okolnih naselja koji su mu pripojeni 1952. godine. Uočljiv je pad stanovnika u agrarnim područjima Ogaya, Minodani i Kitano, zatim postojani broj stanovnika u Minamiyamada i osciliranje broja stanovnika u Johani. Postojani broj stanovnika Minamiyamade održavali su useljenici koji su otvarali trgovine u kraju u blizini željezničkog kolodvora. Poseban je slučaj kretanje broja stanovnika Yamade, koja je ranije pripadala susjednom gradiću Fukumistu, a nakon 1956. godine pripojena je susjednoj Johani.

Tablica 2. *Stanovništvo gradića Johana po njegovim dijelovima (1920-1955)*

Godina	Johana (uža)	Minamiyamada	Ogaya	Minodani	Kitano	Yamada	Ukupno
1920	3,836	2,219	1,889	1,432	1,341	374	11,091
1925	3,761	2,254	1,925	1,396	1,346	361	11,043
1930	4,127	2,274	2,037	1,377	1,354	357	11,526
1935	3,897	2,321	1,977	1,433	1,393	350	11,371
1940	3,860	2,406	1,878	1,425	1,409	348	11,326
1947	5,047	3,283	2,074	1,530	1,522	412	13,868
1950	4,934	3,831	2,047	1,562	1,569	429	14,372
1951	4,764	3,837	2,059	1,575	1,552	420	14,207
1952	4,945	3,744	2,055	1,560	1,557	425	14,286
1953	5,625	3,202	2,060	1,557	1,584	429	14,457
1954	5,116	3,504	2,102	1,631	1,552	430	14,335
1955	4,859	3,887	1,995	1,526	1,553	434	14,254

Vidjeti: Johana choshi, str. 1404

Johanu (dalje uža Johana) je u drugoj polovici 16. stoljeća, točnije 1573. godine, utemeljio budistički hram Zentokuji, iako je prije toga na istom zemljištu bio izgrađen dvorac. (Spomenuti hram preselio se iz Fukumitsua.) Radi se o dobu isušivanja zemljišta i krčenja gorskih šuma u Gokayama/Shirakawi, predjelu gdje su ljudi pripadali budističkoj sekti Jodoshinshu, što je bio slučaj i s monasima hrama Zentokuji. Oni su se spomenute godine preselili u Johanu da bi bili što bliže Gokayami. Monasi se nisu doselili sami. Izabrali su predio aluvijalne ravni kako bi se s njima mogli

naseliti i seljaci koji su sljedbenici iste sekte, a koji su im istodobno mogli olakšati, u slučaju potrebe, obranu od tadašnjeg vladara koji je progonio Jodoshinshu.¹

U međuvremenu je na vlast u Kyotu došao Hideyoshi Toyotomi, a njegov vazal Toshiie Maeda je osvojio Kaga-han (područje današnjih prefektura Ishikawa i dijelom Toyama). Stečevinu je zajamčio mirom s hramom Zentokuji (1585.) koji mu je kasnije bio dužan davati taoce. Toshinaga Maeda, sin Toshiijev, iste je godine otvorio u Kitanu sajam i to Rakuichi-rakuza, što znači da je bio otvoren svima koji su na njega dolazili. Toshinaga je potom i u Johani utemeljio sajam, koji se održavao šest puta mjesečno (4., 14., 24. te 10., 20. i 30. svakog mjeseca). Time je Johana bila i hram i trgovište. Trgovalo se pred Zentokujem, što znači da su se na tome mjestu skupljali brojni vjernici koji su se bavili i svojim poslovima. Od 1604. godine postojao je i sajam u donjem dijelu Johane koji se održavao tri puta mjesečno (7., 17. i 27.). Njegovo održavanje nije ugrozilo postojeći sajam jer je ovaj noviji stradavao u požarima i drugim nesrećama. Takvo je stanje potrajalo do 1686. godine, kada je Kaga-han obnovio novi sajam, koji je potom počeo sve više jačati na račun starijega. Od 1681. godine, sajam koji se održavao šest puta dijelio se poslije otvaranja na specijalizirane trgovine (primjerice Tojin-mise, tj. trgovina za kimono; Aimon-mise, tj. trgovina za tkanine, rižu, čaj i duhan te kišobrane). Poseban je sajam bio otvoren za povrće. Godine 1724. gornji je dio grada tražio da mu se odobri održavanje mjesečnog sajma (svaki 14. dan u mjesecu), na kojem se trgovalo svilom i tkaninom².

Za Edo perioda, vlada i svaki **han** (feud, feudalni posjed) imali su na raspolaganju **gun-bugyo**, tijelo za upravljanje provincijama te **machi-bugyo** tj. magistrata za upravljanje gradovima. U godini 1637., u istočnom dijelu Kaga-hana u gradu Imaisurugi, kao i u gradovima Kanazawa i Takaoka, postavljen je magistrat. Taj je magistrat upravljao ne samo sâmom Imaisurugiom nego i gradićima Himiom (lučki gradić blizu Takaoke) i Johanom. Magistrat je bio dužan održavati red i mir u gradovima, skupljati zemljarinu, suditi za manje važne zločine, promicati gradsko gospodarstvo te kontrolirati život građana općenito. Konkretnije, magistrat je svaki mjesec slao na teren svoje ljude koji su imali zadaću kontrolirati društveni poredak temeljen na ropstvu, dok bi u slučaju nepogode poput požara slao je ljude zadužene za gašenje požara. Osim toga, magistrat je davao upute i naredbe gradskim starješinama koji su ih morali provoditi. Glede prikupljanja zemljarine (=riže), Kaga-han nije davao detaljne naredbe gradovima, za razliku od sela kojima su iste odašiljane jer se gospodarstvo Kaga-hana temeljilo na seoskoj privredi, barem na početku Edo perioda.

Han je imenovao nekoliko samuraja koji bi činili magistrat, dok bi u gore navedenim trima gradićima, građani birali gradske starješine među sobom. Osim gradskih starješina birani su **gradski nadzornik** i **gradski blagajnik**. Za svaki predio gradića imenovan je **kumiaigashira**, predstavnik tog predjela. Gradski starješina odgovarao je i magistratu i građaninama, naročito za pitanja reda i mira. **Gradski nadzornik** bio je posebno odgovoran za prikupljanje zemljarine i za sudstvo, a **gradski blagajnik** za prikupljanje zemljarine i upravljanje budžetom³.

Kaga-han je izabirao i **računovođu ambara** koji je brinuo za što sigurnije i efikasnije prikupljanje i čuvanje riže. Riža je ustvari bila plaća za samuraje. **Računovođa ambara** brinuo se o načinu i vremenu prodaje riže. Kontrolirao ga je **nadzornik računovođe**. Međutim, jednom prilikom 1726. godine vlasti **hana** izdale su upozorenje trima **računovođama ambara** u Johani da prikupe rižu točno i pošteno. Taj slučaj ukazuje da su dotad znali raditi protivno odredbama⁴.

¹ Vidjeti: Johana choshi henshuiinkai (Urednički odbor za Povijest gradića Johane), Johana choshi (Povijest gradića Johane), Tokyo, 1982, str. 46-48.

² Vidjeti: lbid., str. 54-55, str. 62-80.

³ Vidjeti: lbid., str. 108-182.

⁴ Vidjeti: lbid., str. 246-260.

Zanimljiv je i slučaj kad je isti magistrat zabranio trgovcima da samurajima prodaju robu na kredit, jer se često događalo da samuraji, iako vladajuća klasa, nisu mogli platiti dug⁵.

2. EKONOMSKA POLITIKA KAGA-HANA I RAZVIJANJE KUĆNE PROIZVODNJE SVILE U JOHANI

Pod magistratom, građani u Johani morali su plaćati **jikomai**, odnosno gradsku zemljarinu, proporcionalno veličini i kvaliteti (razlikuju se 4 klase kvalitete) svake kuće i svakog dvorišta.

Osim zemljarine, za zajedničke poslove, tj. za održavanje cesta i upravljanje šumama ili ribolovom te za proizvodnju svijeća, svaki dio gradića davao je određen doprinos.

Za Edo perioda, na prodaju i kupnju robe uzimao se novčani porez. Recimo za rižu u Kaga-hanu sredinom 17. stoljeća kupac je plaćao 2 bua (1bu = ca. 400 današnjih yena) + 3 rina (1 rin=1/10 bu), a prodavač 1 bu + 3 rina na jednu Koku (Koka = cca. 180 litre, odnosno onoliko riže koliko jedna osoba pojede za godinu dana). Od tog poreza posrednik bi dobio 1 bu + 7 rina, gradić 8 rina, krčma 5 rina, svečev-grob Shintoizma 5 rina itd.⁶

U Johani se razvijala kućna tkalačka industrija svile, a svilena tkanina bila je najvažnija roba kojom se trgovalo. Stoga se na prodaju i kupnju svile nametao novčani porez. Kućna proizvodnja svile započela je 1573. godine gotovo u isto vrijeme kada je osnivan gradić Johana. Od tada do danas Johana je "gradić svile". Kućna industrija svile razvijala se ponajprije zbog toga što se sirovu svilu moglo nabaviti u blizini, a zatim i zbog toga što su okolna sela osiguravala dovoljno radne snage. Sirova se svila isprva proizvodila u Gokayami gdje je sredinom 16. stoljeća i nastalo svilarstvo što je bilo povezano s budističkim hramovima. Naime, ljudi u Gokayami su često poklanjali sirovu svilu Honganjiu u Kyotu, središnjem hramu Jodoshinshua. Osim Gokayame, susjedni gradić Fukumitsu također je imao sela u kojima su se ljudi bavili svilarstvom. Za svilenu tkaninu koja se tamo proizvodila uzimalo se od prodavača 5 bu, a od kupca 1 monme (=10 bu) + 7 bu. U drugoj polovini 17. stoljeća to bi se podijelilo **gradskom nadzorniku** (2 bua), posredniku između trgovca i kućne industrije (1 monme + 8 bu + 3 rina) te **nadzorniku nad posrednikom** (2 rina)⁷.

Kućna industrija svile u Johani bila je važna i samom Kaga-hanu zbog toga što se od poreza na svilu mogla očekivati određena suma poreznog dohotka i zato što je svila bila važna izvozna roba. Stoga su vlasti odredile mjere za svilu i strogo su kažnjavale odgovorne osobe ako je nekoj svilenoj tkanini nedostajala normalna dužina. Iako sâm **han** nije određivao cijenu svile, **tonya** (trgovac na veliko) koji bi je odredio, obavijestio bi **hana** o cijeni. Godine 1716. **han** je počeo štititi i kućnu industriju, brinuo se o opskrbi sirovom svilom te je kontrolirao izvoz svile u drugi **han**. Kaga-han bi imenovao neke građane u službu **kinuhanoshinin** i **hariguchikakeza**: prvi je kontrolirao kvalitetu svilene tkanine i na nju udarao žig, a drugi je provjeravao njezinu dužinu. Kao predstavnik proizvođača i trgovca svile, izabran je **svilovođa**. Njegova je funkcija bila posredovanje u dogovoru između **hana**, proizvođača svile i trgovaca svilom (posebno oko samouprave). Izabran je i **nadzornik nad posrednikom** koji je kontrolirao posrednike⁸. Kućne industrije svile počele su se organizirati u cehove. Godine 1693. čak 186 kuća profesionalno se bavilo tkanjem svile (još 5 kuća bavilo se i nekim drugim djelatnostima uz tkanje svile) iako uža Johana nije imala više od 700 kuća. Neke su kuće imale 10 **orita**, tj. služavki odnosno tkalja, dok je većina kuća imala samo jednu tkalju. One su ponekad dale drugima proizvoditi svilenu tkaninu (prema ugovoru), a takvi su se proizvođači zvali **kinutemama** (brojčano ih je bilo u skoro upola manje od kućnih industrija). Gore navedeni **svilovođa** posredovao je isprva i između kućnih industrija i **kinutema**, a kasnije, oko 1735. godine,

⁵ Vidjeti: Ibid., str. 125-126.

⁶ Vidjeti: Johana choshi, str. 230.

⁷ Vidjeti: Ibid, str. 229.

⁸ Vidjeti: Ibid, str. 273-277.

za te je potrebe imenovan poseban posrednik jer je kućna industrija svile u Johani oslabila i zato što su se pojavili sukobi između kućnih industrija i **kinutema**. U svrhu zaštite kućne proizvodnje svile, vlasti su kontrolirale plaće za tkalje i **kinuteme**. Kada je riječ o trgovcima svile, godine 1693. bilo je poznato 14 trgovaca na veliko i 31 trgovac na malo. Stoga se može konstatirati da su u Johani prevladavali trgovci na malo koji su raspolagali manjim kapitalom⁹.

Godine 1693., kućna proizvodnja svile u Johani dosegla je vrhunac prosperiteta. Sklonost razvoju tkalačke industrije vidljiva je u Tablici 3. U predjelu ispred Zentokujia umnožile su se kućne industrije svile. U to je vrijeme siromašnijim ljudima bilo teško živjeti jer su cijene robe općenito bile vrlo visoke. Početkom 18. stoljeća ekonomska se situacija dodatno pogoršala jer su tijekom velikog požara izgorile 63 kuće u novim naseljima Johane. Sredinom 18. stoljeća, tijekom osam godina, proizvodnja svile u Johani smanjila se za pola. Trgovci su počeli spekulirati rižom, a gladni seljaci izvan uže Johane konačno su se pobunili 1757. godine, tražeći rižu da bi se prehranili.

Tablica 3. Profesionalna struktura u predjelu Higashikami ispred hrama Zentokujia (1693.)

Djelatnost	Uz drugu djelatnost	Posebno	Ukupno	Djelatnost	Uz drugu djelatnost	Posebno	Ukupno
Kućna proizvodnja svile	19	17	36	Trgovac rižom	1	0	1
Vlasnik ambara	4	0	4	Prodavač osušenih riba	1	0	1
Varitelj sakea	3	0	3	Prodavač čaja	7	0	7
Posrednik kućne proizvodnje svile-trgovci	0	1	1	Prodavač dobrotvornih roba	0	1	1
Prodavač tofua	0	1	1	Prodavač šešira i kišobrana	1	1	2
Zalagaonica	1	0	1	Stolar	1	0	1
Prodavač svijea	2	0	2	Kinutema	3	1	4
Voćarna	2	0	2	Sviloprelja prema ugovoru	1	1	2
Ljekarna	1	0	1	Obrađivač zemlja prema ugovoru	2	3	5
Trgovac svilenom tkaninom	1	1	2				

Vidjeti: Kumichu-hitobito-temaeshinajina-oboegakicho (Popis djelatnosti stanovnika po predjelima gradića), 1693. god. Svilena tkanina: nekad i sada, str. 21

Baš kad je proizvodnja svile u Johani bila na vrhuncu prosperiteta, Johana je počela prodavati svoju svilenu tkaninu u Kyotu. Svila iz Johane zvala se **Kagakinu** (Svila iz Kaga-hana). Međutim, trgovci u Kyotu (carskom gradu) nisu dali susjednom gradu Osaki prodavati svilu iz Johane. Ustvari, željeli su monopolizirati trgovinu svilom. Od 1828. godine trgovci iz Johane, želeći dalje razvijati trgovinu svilom, počeli su prodavati svilu u Edu (gradu Shoguna). Međutim, u to su vrijeme, na razvoj »svilarske ekonomije« i njezin prosperitet utjecali cijena sirove svile i ekonomska situacije uopće. Godine 1829. porasla je cijena sirove svile na tržištu radi pomanjkanja dudova svilca (svilobube).

Cijena sirove svile i inače je bila vrlo visoka pa je proizvođačima i njihovim pomagačima i posrednicima u Johani sada bilo teško profitirati. **Han** je stoga počeo pomagati kućnu proizvodnju svile u Johani. Ponudio im je financijska sredstva u strahu da se ne smanji proizvodnja svile, a time i porezni dohodak od prodaje svile. Godine 1855., kad se Kyoto našao u ekonomskoj krizi, a grad Edo bio oštećen potresom, cijena svilene tkanine je pala. Proizvođači svile iz Johane dogovorili su se da

⁹ Vidjeti: Ibid, str. 285-292.

neće žuriti prodati robu i da će držati određenu cijenu. Te su godine gradske starješine opet tražile i dobile financijsku pomoći od **hana**. Na kraju, svilu se ponovno počelo kupovati i prodavati, a tijekom iste godine poboljšala se i cjelokupna »svilarska ekonomija«¹⁰.

U Meiji periodu, svilena industrija u Johani nastavila se razvijati. Na početku Meiji razdoblja Johana je imala 1.000 kuća, a 90 % tih kuća imalo je tkalačke stanove. Ipak samo 11 posrednika (između radionica i trgovca) monopoliziralo je nabavljanje sirove svile, posuđivalo je novce radionicama i kupovalo tkaninu, a samo 5 **tonya** Johane prodavalo je tu svilenu tkaninu u Kyotu.

Nakon Japansko–kineskog rata (1894/5.) u Johanu su uvedeni novi tkalački stanovi, a zatim se oko 1906. godine počelo proizvoditi novu, profinjenu svilenu tkaninu, zvanu **habutae**. Potom je organizirano Udruženje tkalaca svile u koje su ušle radionice svile, a kroz koje se kontroliralo kvalitetu i veličinu tkanine, reguliralo plaće za radnike i moderniziralo načine prodaje svile. Godine 1910. uvedena je prva tkalačka mašina, a 1911. godine, kad je električna struja došla u Johanu, broj ovih mašina naglo se umnožio.

Do važnih je događaja došlo i 1916. godine zbog Prvog svjetskog rata. Rat je od Japana iziskivao veći izvoz brodova i strojeva, a japanska je ekonomija općenito ekspanzirala. Do 1920. godine, japanska je tkalačka industrija svile, a s njome i proizvodnja svile u Johani, doživjela svoje zlatno doba¹¹.

3. JOHANA I OKOLIŠ: GOKAYAMA I SHIRAKAWA

Razlog zbog koje se svilarska industrija razvijala u Johani je, kao što je već rečeno, dvostruk: sirova svila i radna snaga. Prema popisu iz 1693. g., nakon uvođenja »politike poboljšanja agrarnog gospodarstva« (1651.) i povišenja zemljarine (1670.), povećao se broj useljenika iz okolnih sela u Johanu. »Politika poboljšanja« je na temelju točne izmjere rižnih polja povisila zemljarinu za svaku kuću. Ako neka kuća nije dobro gospodarila, tada je **han** pomagao pri poboljšanju zemljoradnje i u slučaju posudbe novca za pojedine kuće, također bi ga **han** posudio. Godine 1670. povišena je zemljarina koja je bila određena za svako selo. Tako je 1693. godine 397 služavki zaposlenih u užoj Johani bilo iz okolnih sela (osim toga, 73 služavke zaposlene u novim predjelima Johane bile su prethodno useljene iz okolnih sela). Iste se godine 331 od 686 kuća bavila proizvodnjom svile ili trgovinom svilom. Većina je služavki očito bila zaposlena u kućnim industrijama svile. Radna je snaga iz okolnih sela, osim u kućnoj proizvodnji svile, korištena i u zemljoradnji. Naime, kuće u gradiću držale su polja razmjerna veličini njihovih dvorišta, a građani su uglavnom davali slugama da za njih obrađuju ta polja¹².

Kad je u pitanju odnos Johane s okolnim selima, najveće je pitanje bilo to što su seljaci zadužili novce od građana. Građani su imali novac, a u Johani nije bilo potrošača koji bi taj novac potrošili. S druge strane, u gradovima s utvrdama živjeli su samuraji odnosno potrošači. Građani su posuđivali novce seljacima koji nisu mogli otplatiti zemljarinu na način na koji je **han** tražio. **Han** je seljacima bio zabranio privatno posuđivati novac, ali seljaci su katkada morali posuditi novce, naročito u razdobljima kada riža nije rodila, jer bi inače morali napustiti sela. Godine 1666. ponovno je izdana obznana kojom je zabranjeno privatno posuđivanje novca. S tim u vezi, jedan dokument spominje seljaka iz Gokayame koji je već potajno prodao kuću i zemljište radi privatnih dugova¹³.

Ekonomija Johane bila je u 17. stoljeću u usponu. Kaga-han je već ranije branio domaću sol tako da se sol ne uvozi izvana, a godine 1661. dozvolio je osnivanje nekoliko **tonya** - trgovaca solju

¹⁰ Vidjeti: Ibid, str. 301-328.

¹¹ Vidjeti: Ibid, str. 882-885.

¹² Vidjeti: Johana choshū, str. 86-95.

¹³ Vidjeti: Ibid, str. 95-98.

na veliko. U Johani je također otvorena jedna **tonya za sol**, a okolna sela obilazili su trgovci iz Kanazawe. Međutim, Johanina je tonya morala nabavljati sol iz Takaoke, a tijekom prijevoza ta se sol sušila i time gubila na kvaliteti. Misleći da se tako ne isplati poslovati, Johanina tonya prestala je s radom. Međutim, godine 1691. trgovci iz Kanazawe prestali su obilaziti sela oko Johane. Johanina je tonya tražila da sama mjeri sol u Johani, a ne u Takaoki, tako da sol ne gubi na količini i kvaliteti. Trgovci iz Takaoke nisu na tome stali te su sami dolazili prodavati sol oko Johane što je čak i povisilo cijenu. Na kraju su se trgovci iz Johane izravno obratili vlastima **hana** s molbom da Johanini trgovci sami mjere i prodaju sol. Na koncu su uspjeli dobiti dozvolu za to. Ovaj slučaj pokazuje da je u to vrijeme Johana bila jednako politički moćna kao Takaoka, što je danas nezamislivo jer je Takaoka trenutno drugi najveći grad u Toyama prefekturi, daleko veći od Johane.

Tonye za sol u Johani dalje su se razvijale te su počele prodavati sol i rižu u Gokayami i Shirakawi. Tek na kraju Edo perioda, magistrat Imaisurugi počeo je kontrolirati prodaju i kupnju soli, te je u Johani ukinuta **tonya** za sol¹⁴.

Za Edo perioda Echuu i Hida (današnja Toyama i dio Gifu pref., cf.Karta1) imali su međusobnu prometnu vezu i razmjenu robe. Hida je bila ovisna o Echuu glede riže, soli i ribe. Sam riječni promet do Takayame bio je daleko bolji nego do Shirakawe i Gokayame. Zato je Gokayama/Shirakawi cesta bila vrlo važna.

Važna je bila i cesta do Johane jer su Gokayama/Shirakawa pola godine zatvoreni snijegom. Posebno je Gokayama ovisila o Johani radi opskrbe živežnim namirnicama, ribom i drugim potrebštinama. Ljudi iz Gokayame morali su kupovati nužne potrebštine na jesen, dok još nije bilo snijega. Kupovali su na kredit, jer na jesen nisu više imali sirove svile koju bi razmjenili za robu koju su kupili. Ljudi iz Gokayame su, inače, zemljarinu i druge obaveze plaćali novcem, a ne rižom, jer se ovdje nije moglo uzgajati rižu. Zbog toga su novce morali posuđivati i nagomilavali su dugove kod trgovaca iz Johane. U to su se vrijeme Johanini trgovci koji su posuđivali Gokayami zvali **kashiokata**, a kasnije **hankata** (onaj koji daje žig). Zanimljivo je to što je svih 6 **hankata** u Johani bilo iz raznih sela oko Johane osim iz Gokayame. Među **hankatama** nije bilo nijednog porijeklom iz Gokayame, iako je 1693. godine od svih građana Johane njih 360 bilo iz okolnih sela, a od ovih čak 88 iz Gokayame.

Svih šest **hankata** bavilo se svilom, troje se usputno bavilo lanenom tkaninom, a dvoje je držalo zalagaonice. To ujedno upućuje na činjenicu da se u ovim djelatnostima moglo donekle gomilati kapital. Spomenute **hankate** imali su mnogo slugu i služavki. Građani Johane imali su 686 slugu i 774 služavke, a samo šest **hankata** 49 slugu. Pretpostavlja se da su mnogi među tim slugama radili za kućnu proizvodnju svile, a neki su utjerivali dugove u Gokayami¹⁵.

»Politika poboljšanja« zabranila je da ljudi iz Gokayame posuđuju novce od građana Johane. Međutim, opravdajući se da je Gokayama izuzetno zatvoreno mjesto i da ljudi moraju novcima plaćati zemljarinu, starješine Gokayame su 1661. godine Hanu predale molbu da se poštuje stari običaj posuđivanja među stanovništvom Gokayame i Johane. Ova je molba prihvaćena i običaj je priznat kao izuzetak pri provođenju »politike poboljšanja«¹⁶.

Godine 1670. dugovanje ljudi iz Gokayame opet je postalo problem. Mada je odnos Johane s Gokayamom smatran izuzetkom, **han** je želio preispitati taj odnos. **Kashikata** iz Johane, gradske starješine, i magistrat, zamolili su **hana** da poštuje staru tradiciju. Donijeta je odluka da se ta tradicija ipak prihvati kao izuzetak za »politiku poboljšanja« i to ponajviše stoga jer je te godine Gokayama patila od gladi. **Han** je poslao rižu, a ujedno je naredio Johani da Gokayami posudi novce

¹⁴ Vidjeti: Ibid, str. 386-387.

¹⁵ Vidjeti: Ibid, str. 329-345.

¹⁶ Vidjeti: Ibid, str. 345-347.

s pristojnom kamatom. Johana je, prema toj naredbi, morala kupiti proizvode iz Gokayame : sirovu svilu, papir i drugo bez obzira na količinu¹⁷.

Glede Johana-Gokayama odnosa treba spomenuti i da su prijevoz robe od Gokayame do Johane obično plaćali (ili su sami prevozili robu) ljudi iz Gokayame, a obračun troškova vodili su trgovci iz Johane¹⁸.

I. GOKAYAMA I SHIRAKAWA:SVILARSTVO U KUĆNIM ZADRUGAMA

Sada ćemo detaljnije razmotriti Ryohakusanchi: Gokayama i Shirakawa. Gokayama je skupina triju sela (Taira, Kamitaira, Toga) i danas pripada Toyama prefekturi. S druge strane, selo Shirakawa sastoji se od tri predjela (Gornji, Srednji, Donji) te pripada Gifu prefekturi. Po broju stanovnika i kuća Gokayama je 1932. godine bila tri puta veća nego Shirakawa, mada su po površini obje regije bile skoro jednake (cf. Tablica 4).

Tablica 4. Broj kuća i stanovnika u Gokayami i selu Shirakawa (1932)

	Broj kuća	Broj stanovnika
Gokayama (sela Taira, Kamitaira, Toga)	1,407	10,221
Selo Shirakawa (Gornji, Srednji i Donji predio)	454	3,129

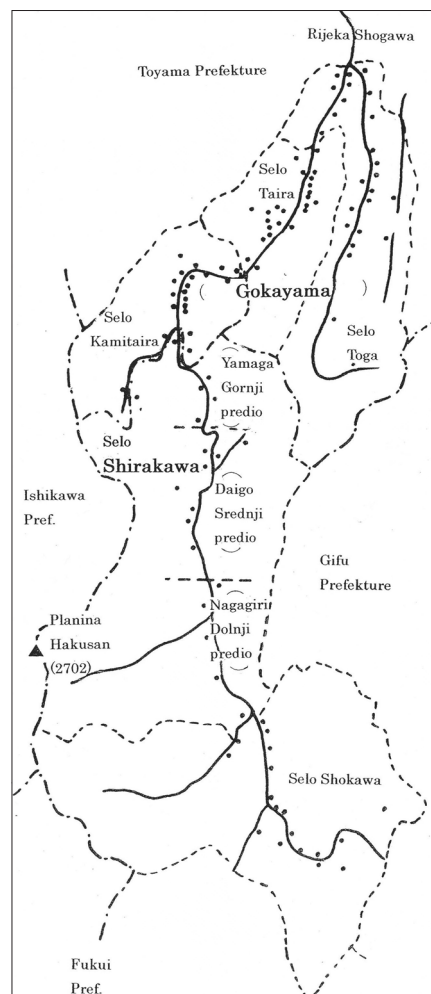
Vidjeti: Takashi Koyama, Sankanshuraku no daikazoku, str. 14.

Za Edo perioda Gokayama je pripadala Kaga-hanu i bila je njegova robovska kolonija, a selo Shirakawa bilo je posjed Tokugawa-shoguna. Ipak, Gokayamu i Shirakawu može se smatrati jednom zasebnom regijom zbog toga što su zaokružene istim visokim planinama i po zimi zatrpane visokim snijegom. Kao što se vidi na karti 3, ljudi se naseljavaju u dolinu rijeke Shogawa s obje strane visoke planine.

Ova regija, Gokayama/Shirakawa, imala je i jednu zajedničku legendu (to se može donekle potkrijepiti i izvorima) o samurajima-bjeguncima iz obitelji Heike (ili Taira); obitelji koja je izgubila rat protiv obitelji Genji (ili Minamoto) za Heian perioda. Za Edo perioda Gokayama i Shirakawa bile su dobro povezane cestom i jednako su se bavile svilarstvom koje je osjetno napredovalo od kraja 17. stoljeća, a proizvodile su i puščani prah. Stanovnici su govorili istim dijalektom, a živjeli su u specifičnim velikim hižama (Te skupine hiža otkrio je njemački arhitekt Bruno Taut, a od 1995. godine registrirane su na listi svjetske baštine).

¹⁷ Vidjeti: Ibid, str. 349-355.

¹⁸ Vidjeti: Ibid, str. 36.

Karta 3.
Gokayama i Shirakawa

Fotografija 3

Unutrašnjost jedne »Hiže«

Tijekom modernizacije Japana, regija Gokayama/Shirakawa našla se u centru pažnje etnologa i sociologa zbog toga što su se "velike obitelji u velikim hižama" smatrale simbolom tradicionalnog Japana. Sociološko proučavanje takvih obitelji počelo je rano, već u Showa periodu. Do tada su ih povjesničari proučavali u kontekstu razvojnih etapa obiteljskog organiziranja na globalnoj razini. Ali, na početku Showa perioda, Kunio Yanagida, »osnivač« japanske etnologije, posvetio im se kao posebnom fenomenu te je konkretno istraživao obiteljsko organiziranje u raznim japanskim regijama. Poslije Yanagide, neki su obiteljski sociolozi naglašavali važnost srodstva u obitelji i među rođacima, a drugi su naglašavali ekonomske i društvene odnose rođaka s cijelim selom¹⁹.

Kad su u pitanju obiteljsko-sociološke studije ovaj članak često referira na istraživanja Takashi Koyame (1900-83) kojem nije bilo toliko bitno pitanje razvojnih etapa čovječanstva (razvoj od velikih obitelji prema nuklearnima). Bilo mu je važnije pod kojim je konkretnim uvjetima došlo do razvoja velike (zadružne) obitelji bez obzira na pretpostavljene globalne razvojne etape obiteljskog organiziranja. Sociolog Koyama analizirao je strukture obitelji na temelju povijesnih popisa i podataka. U jednoj je svojoj studiji zaključio da se isti oblici obitelji periodično ponavljaju, samo je njihova funkcija drugačija u svakom pojedinom povijesnom kontekstu²⁰.

Sociolog Koyama je kao mlad profesor poučavao u Gimnaziji u Toyama prefekturi i već se na početku Showa perioda okušao u terenskom radu (*field work*) u Gokayama/Shirakawi. Zatim je u 1970-ima opet istraživao istu regiju. (Istraživanje velikih obitelji u Gokayama/Shirakawi oslabilo je nakon 1980.-tih godina te se o njima trenutno rijetko raspravlja). Koyama je, prema tome, jedan od najboljih poznavatelja velikih (zadružnih) obitelji ove regije i njegova su istraživanja i zaključci uveliko pomogli u ovoj sociološko-historijskoj analizi.

»Velike obitelji« u Gokayama/Shirakawi zovemo kućnim zadrugama s obzirom na to što direktna i pobočna linija zajedno žive u istoj obitelji, zajedno posjedujući i proizvođači²¹ dobra pod kontrolom jednog domaćina. E. Hammel, u vezi s tim, označuje kućne zadruge kao patrilokalnu jedinicu (*joint*) ili proširenu obitelj oko agnatske jezgre oca i oženjenih sinova ili braće s kojima katkada

¹⁹ Vidjeti: Toshiyuki Mitsuyoshi, *Gaisetsu nihon no shakaigaku, dentoukazoku* (Pregled socioloških studija tradicionalne obitelji u Japanu) u T. Mitsuyoshi, M. Matsumoto, K. Masaoka ed., *Nihon no shakaigaku* (Serija japanske sociologije) 3, *Dentokazoku* (Tradicionalna obitelj), Tokyodaigaku shuppankai (Izdavačko društvo Sveučilišta u Tokyu), 1986, str. 4-13.

²⁰ Vidjeti: Takashi Koyama, *Kazokukeitai no shukitekihenka* (Periodično ponavljanje oblika obitelji), u *Ibid.*, str. 89-100.

²¹ Ph. E. Mosely definira kućne zadruge na sljedeći način: »a household composed of two or more biological or small-families, closely related by blood or adoption, owning its means of production communally, producing and consuming its means of livelihood jointly, and regulating the control of its property, labor, and livelihood communally«

žive patrilinearni rođaci (napominjemo da se u Gokayama/Shirakawi drugi sinovi rjetko žene i kćeri rjetko udaju, barem formalno).

Na konkretnoj razini prvo ćemo razmotriti kako je pravni sustav u prošlosti doprinosa opstanku »velike obitelji« u Gokayami i Shirakawi.

(Vidjeti: R.F.Byrnes ed., *Communal Families in the Balkans: The Zadruga*, University of Notre Dame Press, 1976, p.31). K. Kaser također smatra da je zadruga istodobno proizvodna zajednica i zajednica dobara. (Vidjeti: Karl Kaser, *Slobodan seljak i vojnik*, Tom II, Naprijed, 1997, Zagreb, str. 130-132).

1. KAKO JE ZABRANJENA DIOBA KUĆE?

Broj kuća u Gokayami, kao što je već rečeno, očigledno je različit od broja kuća u Shirakawi. Ova je razlika rezultat dugoročne tendencije, od 1661. do 1932. godine (vidjeti: Tablica 5).

Tablica 5. Kretanje broja kuća u Gokayami i selu Shirakawa

Godina	Gokayama	Shirakawa
Ca. 1661.-1681.	878	-
Ca. 1720.	Postoji trag da se naglo povećao	-
1746.	-	230
1770.	974	-
1839.	1532	-
1853.	-	261
1872.	1383	261
1887.	1779	-
1899.	-	320
1932.	1407	454

Vidjeti: T. Koyama, *Ibid*, str. 14.

Kad se detaljnije analizira brojčano stanje kuća na početku Meiji perioda - odnosno na početku modernizacije Japana, kada se počelo precizno voditi popise i statistike - vidljivo je da je 1872. godine Gokayama imala 1,383 kuće (Taira 639, Kamitaira 324, Toga 420), a Shirakawa je bliske 1876. godine imala 303 kuće. Prosječan je broj kuća po naseljima bio sljedeći: Taira 26, Kamitaira 17, Toga 16 (Gokayama je u prosjeku imala 20), Shirakawa 13. Iz toga je vidljivo da je Taira, koja je bila smještena pri izlazu na ravnici, imala najveći broj kuća, a Shirakawa je imala najmanje premda je u nekim naseljima bila dosta naseljena²².

Kad se uzme prosječan broj članova po kućama, u Shirakawi je on iznosio 8.9, a u Gokayami 7.1 (Taira 6.9, Kamitaira 7.3, Toga 7.2). Samo u gornjem i donjem predjelu Shirakawe broj članova bio je u prosjeku 16.0 i 12.3. Dakle, najveće »velike obitelji« nalazile su se upravo ovdje. S druge strane, u srednjem je predjelu prosječan broj članova po kućama bio 6.3²³.

Potrebno je pobliže razmotriti i strukturu obitelji (Tablica 6, podatke se nije vodilo u postotcima nego u omjeru spram tisuću). Važno je pritom naglasiti da se u velikim obiteljima nalazilo dosta članova pobočne linije - i to ne samo u Shirakawi nego i u Gokayami, bez obzira na broj članova kuća. U ovoj su regiji brojevi vezani uz »brata« i »sestre« bili daleko veći od prosječnih brojeva u cijelom Japanu (mada 48 godina kasnije). »Braće« je u trima selima Gokayame bilo 305.0, 301.3,

²² Takashi Koyama, *Sankanshuraku no daikazoku* (Velike obitelji u među-planinskim naseljima), Kawashimashoten, 1988, str. 33.

²³ Vidjeti: *Ibid*, str. 35-37.

Tablica 6. *Struktura obitelji prema odnosima sa starješinom kuće u Gokayami i selu Shirakawa*

	Gokayama (1872.)			Shirakawa (1876)	Prosjek u Provincijama Japana (1920)	
	Taira	Kamitaira	Toga			
Očev ili majčin stric, ujak, strina, teta	1.3	2.7	4.0	32.5	0.1	Očev ili majčin stric, ujak, strina, teta
Žena očevog ili majčinog strica, ujna	-	-	-	6.5	-	
Stric, ujak, strina, teta	89.9	104.1	80.9	394.1	6.3	Stric, ujak, strina, teta
Strina, ujna	2.6	2.7	2.0	13.0	0.3	Strina, ujna, teta
Pradjed i prabaka	-	2.7	-	3.2	-	-
Djed i baka	13.3	21.9	16.1	22.8	16.6	Djed i baka
Otac	3.9	2.7	12.1	94.4	79.1	Otac
Majka	230.7	249.3	253.0	299.6	208.0	Majka
Starješina obitelji	1,000.0	1,000.0	1,000.0	1,000.0	1,000.0	Starješina obitelji
Supruga	674.0	756.1	706.4	755.7	801.8	Supruga
Dijete	2,239.8	2,523.2	2,236.8	3,384.3	1,989.7	Dijete
Snaha	262.0	345.2	313.7	257.3	141.3	Snaha
Unuk(a)	614.0	835.6	607.2	605.8	277.2	Unuk(a)
Suprug(a) od unuk(a)	20.8	24.6	20.2	-	3.3	Suprug(a) od unuk(a)
Praunuk(a)	15.6	27.3	18.2	-	3.8	Praunuk(a)
Brat	305.0	301.3	404.8	706.8	62.1	Brat
Sestra	292.0	265.7	390.6	752.3	55.1	Sestra
Žena od brata	-	8.2	2.0	13.0	7.2	Suprug(a) od brata, sestre
Nećak, nećakinja	2.6	5.4	10.1	169.3	26.7	Nećak, nećakinja
Supruga nećaka	-	-	-	-	0.6	Suprug(a) nećaka, nećakinje
Dijete nećaka, Nećakinje	-	-	-	-	0.7	Dijete nećaka, nećakinje
Bratić, sestrična	-	-	16.1	175.8	2.6	Bratić, sestrična
Supruga bratića	-	-	-	-	-	-
Dijete bratića, Sestrične	-	-	-	61.8	-	-
Supruga bratićevog sina	-	-	-	3.2	-	-
Bratučed(a)	-	-	-	19.5	-	-
Skrbnik	1.3	5.4	-	3.2	-	-

Vidjeti: T. Koyama, Ibid, str. 44.

404.8 na tisuću, a u cijelom selu Shirakawa čak 706.8, dok je zemaljski prosjek 62.1. Razlika postoji i u varijabli »sestra«, pri čemu u ovoj regiji imamo brojke 292.0,265.7,390.6 i 752.3, koje su jako visoke u odnosu spram zemaljskog prosjeka koji iznosi 55.1. Posebno je i to što se u ovoj regiji nalazi mnogo »stričeva, ujaka, strina, teta«; 89.9,104.1,80.9 i 394.1 prema 6.3, na tisuću starješina.

Pitanje je, zapravo, zašto je broj »žena od brata« tako nizak (bez podataka, 8.2, 2.0, 13.0 prema 7.2), a broj »stričeva i ujaka« koji imaju supruge još manji (2.6,2.7,2.0 i 13.0). Moguće je stoga da se pod varijablama »nećak, nećakinja« ili »bratić, sestrična«,kao i pod varijablom »dijete« od starješine, nalaze vanbračna djeca. I u slučaju Shirakawe, navodi se, da je bilo dosta vanbračne djece²⁴. Također se među brojkama 169.3, 175.8, te 3,384,3, možda nalaze vanbračna djeca. Međutim u Gokayami je bilo vrlo malo "nećaka, nećakinja" (2.6,5.4,10.1). Stoga je u Gokayami bilo vrlo malo djece od

²⁴ Vidjeti: Ibid, str. 46.

pobočne linije, premda se struktura starosti stanovništva u Gokayami nije razlikovala od strukture u Shirakawi. Prema jednom drugom podatku, »brat«, »sestra« ili »stric, ujak, strina, teta« nisu bili stariji u Gokayami nego u Shirakawi²⁵. Na koncu, gotovo je nezamislivo bilo napraviti abortus ili ubojstvo djeteta, s obzirom na budističku vjeru stanovništva. Doduše, takvim je fenomenima i prilično teško ući u trag.

Prema tome, u Gokayama/Shirakawi, članovi obitelji koji su pripadali pobočnoj liniji rijetko su imali supruge, a naročito su u Shirakawi opstojali vanbračni odnosi. Zašto je dolazilo do tih fenomena i razlika? Razloge bi se moglo tražiti u pravnom sustavu, kulturnoj tradiciji, prirodnim uvjetima ili ekonomskim odnosima. Razmotrimo ponajprije pravni sustav.

Kao što pokazuje tablica 5., broj kuća u Gokayami je od početka Edo perioda bio znatno veći nego u Shirakawi. Na razliku je utjecala činjenica što je za Edo perioda Gokayama bila pod Kaganom, a selo Shirakawa pod vladavinom Tokugawa-shoguna.

Za Edo perioda Tokugawa vlada zabranjivala je seljacima diobu kuće ako bi se iznos njezine proizvodnje smanjio ispod deset kokua (oko 180 litara riže) odnosno ako bi se količina zemlje smanjila ispod jednog hektara. To je, u stvari, značilo da sinovi, osim nasljednika, nisu smjeli podijeliti kuću, odnosno osnivati novu kuću. O tome postoji jedan zapis iz godine 1673.²⁶ te izričita naredba iz 1722. godine²⁷. I u Gokayama/Shirakawi, koja se nalazi među planinama, vrlo je rijetko bilo da neka kuća ima više od deset kokua. Naročito se to odnosi na Shirakawu koja je bila shogunov posjed i s obzirom je dioba kuća tu bila strogo zabranjena.

Međutim, svaki je han mogao, u većoj ili manjoj mjeri, modificirati vladinu politiku. Kaga-han je 1664. godine počeo dozvoljavati djelomične diobe kuća, a zatim ih je u 1690.-ima opet ograničio. S druge strane, već od 1693. godine, dozvolio je siromašnijim seljacima prodaju zemljišta tako da se količina zemlje nagomilavala i povećala se poljoprivredna produktivnost²⁸.

Zatim je Kaga-han, oko 1800. godine, ponovno dozvolio diobe kuća u slučajevima u kojima je kuća bila »bogata«. Tako su i drugi sinovi, tj. oni koji nisu bili nasljednici, mogli kupiti zemljište i osnovati nove kuće. Stoga su se u Gokayami kuće dijelile u slučajevima u kojima bi drugi sinovi našli zemljište, iako treba još jednom naglasiti da su sela bila među planinama i nisu imala puno zemlje na raspolaganju.

2. ZAŠTO SU SE RAZVIJALE KUĆNE ZADRUGE?

Osim pravnog sistema, kao razlog za razvoj kućnih zadruga neki naglašavaju kulturnu tradiciju, naročito identificiranje stanovnika kao samuraja-bjegunca iz obitelji Heike. Zna se da su neke velike obitelji sačuvala dokumente koji dokazuju vezu s obitelji Heike. No, druge ih velike obitelji nisu imale. Neki smatraju da su obitelji bile velike zbog pripadnosti budizmu. Međutim, stanovnici susjednih sela Shirakawe također su bili budisti, a nisu imali velike obitelji. Ni ljubav unutar obitelji nije dostatan razlog za razvoj velike obitelji, jer su pronađeni slučajevi da su obitelji na silu branile diobu kuće, čak i kad država to više nije zabranjivala, kao recimo u Meiji periodu²⁹.

U Gokayama/Shirakawi prirodni su uvjeti bili vrlo teški. Za Edo perioda (oko 1642. i 1837.) u nekim su selima skoro svi stanovnici pomrli od gladi. Rijeka Shogawa često je plavila ta područja, čak i u Meiji periodu. Spominje se da je 1630. poplava u nekim naseljima uništila većinu dudovih polja. Ako se uzme u obzir i slaba prometna povezanost s ravnicom te zametenost velikim snijegom zimi, ovi se teški životni uvjeti mogu navesti kao razlog zbog kojeg su ljudi birali suradnju i zajednički

²⁵ Vidjeti: Ibid, str. 48-49.

²⁶ Vidjeti: Nihonzaiseikeizaishiryō (Građa za japanske financije i ekonomiju), dai2kan (Tom II), str. 938.

²⁷ Vidjeti: Tokugawakinreikou (Popisi zabrana za vladavine Tokugawa), kanno 44 (Svezak 44).

²⁸ Vidjeti: Johana choshi, Ibid, str. 426-427.

²⁹ Vidjeti: T.Koyama, Ibid, str. 25-26.

život, a ne diobu kuća. Sve donedavno, do Showa perioda, nije se pitalo zašto se drugi sinovi ne žene, a kćeri ne udaju. Ipak, ta pojava ne objašnjava dovoljno konkretno razlog postojanja velikih obitelji.

Postavlja se pitanje kako su ljudi u ovoj regiji konkretno živjeli i ekonomski se organizirali. Kada pomnije razmotrimo život u Shirakawi, u nekim predjelima Shirakawe razvijale su se kućne zadruge, a u drugima ne. Predjeli s kućnim zadrugama poznati su po tzv. *yakihataom*, tj. spaljivanju polja. Može se kazati da je tom metodom bilo lakše održavati velike obitelji. Iako, postojale su i velike obitelji koje nisu bile upućene na tu metodu korištenja zemljišta.

Potrebno je vidjeti i koji je predio što proizvodio. U srednjem se predjelu dosta proizvodilo rižu. Primjerice, na početku Meiji perioda, dok se u gornjem i donjem predjelu proizvodilo rižu u iznosu od 20.7 i 15.3 koku (u gornjem i donjem predjelu u prosjeku je svaka kuća proizvodila 0.5 koku), u srednjem se predjelu proizvodilo 329.8 koku (u prosjeku 1,8). Gornji i donji predio proizvodili su i proso, koji je bio smatran drugorazrednom namirnicom, i to u iznosu 319.0 i 228.2 koku (7.8 i 7.4 po kući). U srednjem predjelu proizvodilo se proso u iznosu 354.6 koku (1.9 po kući). To znači da su u srednjem predjelu prevladavala rižina polja, a u gornjemu i donjem polja za proso. U gornjem i donjem predjelu također su bila raširena dudova polja. Prema istom izvoru, gornji i donji predio proizvodili su svilčevu čahuru i to 862.8 i 1,051.6 kana, odnosno po kući 21.0 i 33.9, kan (kan = mjerilo za težinu, pri čemu 1 kan iznosi oko 3.75 kg), a u srednjem predjelu 2.223.8 kan (11.8 po kući)³⁰.

Gornji i donji predio Shirakawe bili su poznati po svilarstvu. U prošlosti je svaka kuća proizvodila 120~150 kana svile na godinu, a ta svila se visoko cijnila na tržištu Kyotoa. U srednjem predjelu Shirakawe gdje se nisu razvijale zadruge, manje se razvijalo i svilarstvo. Očigledno valja postaviti pitanje o povezanosti svilarstva sa zadrugom. Svilarstvo je izuzetno radno intenzivno i zahtijeva mnoge sate rada. Naročito naporno treba raditi u ljetu, od uzgoja dudova svilca (koji jede mnogo dudova lišća) do pređenja svile. Velika je obitelj mogla osigurati tu količinu rada, a s druge strane, i morala ju je osigurati ako nije imala drugog izvora prihoda.

Svilarstvo je ponajviše tražilo žensku radnu snagu. U Japanu, i općenito u regijama gdje se razvijala proizvodnja svile, žene su se kasno udavale. U Shirakawi su neke žene, ostajale u rodnoj kući i odgajale vanbračnu djecu. Muž (otac) bi posjećivao ženu (i djecu). U nekim su se slučajevima ovi parovi posjećivali na određeni dan u godini, i zato su imali posebnu hižu ili određeni dio polja³¹.

U Gokayami se, s druge strane, proizvodio ne samo svilu nego i »puščani prah (od trave i gnojiva)« i »papir (od drvene kore)« pod pokroviteljstvom vladara. Ovi proizvodi nisu tražili intenzivan rad koji je bio nužan za svilarsku proizvodnju kod Shirakawe.

Kako se razvijalo svilarstvo, obitelj bi se se povećavala. U gornjem je predjelu Shirakawe, oko godine 1900., kada je svilarstvo bilo najviše razvijeno, velika obitelj imala najviše članova - i to 19.4 po kući, naspram 15.9 po kući 1876. godine.³²

Naravno, ekonomskom se logikom ne može osigurati cjelovito objašnjenje za razvoj kućnih zadruga. Kao što je već rečeno, postojali su slučajevi kada je sama obitelj silom morala zabraniti diobu kuće.

3. POČETAK MODERNIZACIJE: EMIGRACIJA I RASPADANJE KUĆNIH ZADRUGA

Prije modernizacije, u Gokayama/Shirakawi nije se moglo seliti (emigrirati) u druge krajeve niti je bilo moguće, barem privremeno, ići na rad u druge krajeve (ići na pečalbu). Stanovništvo u Gokayama/Shirakawi migriralo je u trima fazama: 1. na početku Meiji perioda kolektivno su se

³⁰ Vidjeti: Ibid, str. 164-165.

³¹ Vidjeti: Kyoichi Kakizaki, Shirakawamura daikazokunno no seikatsukouzou (Životna struktura velikih obitelji u Shirakawi), u T. Mitsuyoshi, M. Matsumoto, K. Masaoka ed., Ibid, str. 153-154.

³² Vidjeti: T. Koyama, Ibid, str. 195-196.

preselili u Hokkaido; 2. zbog industrijalizacije su na početku dvadesetog stoljeća redovno selili u gradove; 3. na kraju Taisho perioda ljudi su se useljavali, što je bilo vezano uz elektranu.

Na početku Meiji perioda vlada je dozvolila kretanje stanovništva. Iz Gokayame ljudi su odlazili u Hokkaido gdje su se 1875. godine počeli okupljati graničari (na granici s Rusijom). U to se vrijeme počeo umjetno proizvoditi »puščani prah« te izvana uvoziti »papir (od drvene kore)«. Gokayama je izgubila svoj specijalni proizvod i kućnu industriju. Godine 1895. iselile su iz sela Taira obitelji iz 155 kuće, a od toga su obitelji iz 147 kuća iselile u Hokkaido. Od godine 1887. do početka Showa perioda, svakih 5 godina oko 10 kuća selilo bi u istu ili drugu prefekturu³³.

Emigracija u Hokkaido se, inače, povećala prije i poslije Japansko-kineskog rata (1894-5.). To je bio rezultat napora upravnog ureda Hokkaida i uspona patriotizma u Japanu. Seljacima u Gokayami bilo je teško napustiti svoje zemljište, ali kad su jednom počeli migrirati, prenapučenost je potisnula ljude na granicu s Rusijom te se za Japansko-ruskog rata (1904.-5.) još jednom povećala emigracija. Tako se broj kuća u Tairi oko 1897. godine počeo smanjivati, a najmanje ih je bilo 1911. godine. Nakon toga, broj se stanovnika počeo povećavati, osobito radi izgradnje elektrane. Ipak, to je utjecalo samo na Tairu, no ne i na cijelu Gokayamu. Na početku Showa perioda ljudi koji su radili i živjeli izvan same Gokayame činili su gotovo jednu četvrtinu stanovnika. Kada to rasporedimo po selima u Kamitairi i Togi, skoro je trećina stanovništva živjela izvan tih sela³⁴.

Na kraju 1934. godine 552 ljudi (iz 656 kuća) iz sela Taira otišlo je na rad van pokrajine (u pečalbu). Od toga 326 muškaraca i 226 žena (od muškarca, njih 132 radilo je u trgovini, 80 u građevinarstvu i 53 u industriji, a od žena, njih 142 radile su u industriji, 55 u trgovini, a 28 kao kućne služavke). Za Taisho perioda ljudi su odlazili u tkalačke industrije svile koje su se nalazile izvan prefekture, međutim na početku Showa perioda, industrija svile razvijala se i u Toyama prefekturi. Od 552 pečalbara, 194 ih je odlazilo raditi van sela, ali je ostajalo u Toyama prefekturi, a ostali su odlazili izvan Toyama prefekture, najviše u Osaku (137), a zatim u Kyoto (127). Na to je vjerojatno utjecala i povezanost među budističkim zajednicama. U Kyotu, u središtu industrije svile (Nishijin) organiziralo se društvo omladine iz Gokayame³⁵.

Gore su navedeni podaci koji se tiču Taira, ali još je više ljudi išlo na pečalbu iz drugih sela, Kamitaira i Toga, posebno iz potonjeg iz kojeg je odlazilo oko jedne trećine stanovništva³⁶.

Tijekom modernizacije, primjerice od godine 1872. do 1925., pobočna linija obitelji u Gokayami, odnosno »brat«, »sestra« ili »stric, ujak, strina, teta« skoro je nestala i tada je stanje postalo slično stanju u prosječnoj japanskoj provinciji³⁷.

U vezi sa strukturom obitelji, razmotrit ćemo jedno naselje u selu Taira, imenom Soyama. Ovdje je broj članova obitelji bio u prosjeku 4.7 bez promjene između 1872. i 1960. godine. Među tim obiteljima, broj inokosnih obitelji također se nije mijenjao između 1872. i 1960. Godine 1872. od 17 većih zabilježenih obitelji 12 su bile kućne zadruge (s pobočnom linijom), a godine 1960. od 16 većih obitelji samo je jedna bila zadružna³⁸.

Godine 1930. u naselju Soyama izgrađena je brana. Godine 1935. naselje je imalo 423 stanovnika u 68 kuća. Odmah nakon drugog svjetskog rata broj se smanjio na 270 stanovnika i oko 40 kuća, a vratili su se vojnici i iseljenici. No, godine 1960. broj se kuća još jednom smanjio - i to na 30. Od toga broja, u 28 kuća živjelo je autohtono stanovištvo, a samo u dvije kuće novodoseljeno stanovištvo, točnije upravitelj elektrane i učitelj osnovne škole, itd.³⁹

³³ Vidjeti: T. Koyama, lbid, str. 96-97.

³⁴ Vidjeti: lbid, str. 96-107.

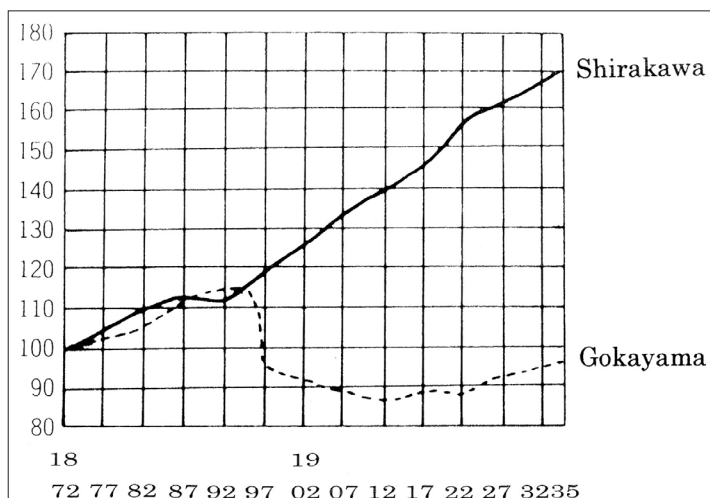
³⁵ Vidjeti: lbid, str. 105.

³⁶ Vidjeti: lbid, str. 107.

³⁷ Vidjeti: lbid, str. 109.

³⁸ Vidjeti: lbid, str. 205-210.

³⁹ Vidjeti: lbid, str. 205-210.

Graf 1.
Kretanje broja kuća u Shirakawi i Gokayami (1872-1935)

Vidjeti: T. Koyama, *Ibid*, str. 176.

Graf 1 pokazuje kako se općenito kretao broj kuća u Gokayami. Ujedno je vidljivo i kako se kretao broj kuća u Shirakawi, dakle sasvim drugačije nego u Gokayami. Od 1892. godine broj se kuća u Shirakawi počeo naglo povećavati. (U naselju Hirase gornjeg predjela najviše je narastao broj kuća, vjerojatno zbog izgradnje elektrane. Na to je utjecao i razvoj prometa na glavnoj cesti, otvaranje dućana i drugo). Broj kuća najviše je rastao u gornjem predjelu, dok je u srednjem i donjem rastao podjednako. U Shirakawi se broj kuća od godine 1872. do 1935. ukupno povećao s 294 na 501 kuću. Prema Grafu 1, od godine 1887. do 1892. broj je kuća stagnirao, a poslije toga opet je počeo rasti, vjerojatno zbog poreza na selo kojeg je bilo lakše snositi ako se dijelio među kućama. Može se konstatirati da se raspadanje kućnih zadruga ipak nije moglo zaustaviti. Zanimljivo je to što stare kuće nisu podijelile zemljište, mada su se same kuće podijelile. Primjerice, u naselju Hirase 7 starijih kuća još je uvijek držalo sva, odnosno ukupna, prijašnja zemljišta, iako je u tom naselju sada bilo zabilježeno 63 kuće. Ljudi u novim kućama, pak, nisu živjeli od zemljoradnje, nego kao nadničari ili su držali hotel, ili, čak, dućan mješovite robe⁴⁰.

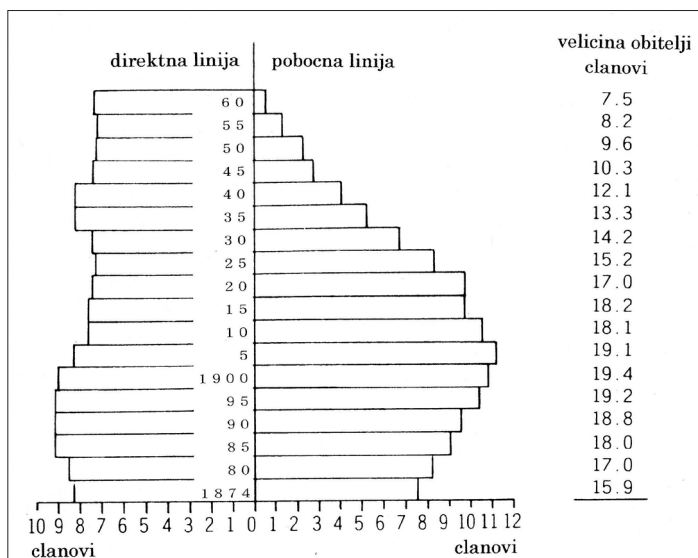
Ljudi iz Shirakawe nisu se preselili u Hokkaido kolektivno, kao što je to bilo slučaj u Gokayami. Oni su u većoj mjeri sačuvali očinska zemljišta. Od starih kuća iz 1872. godine u Gokayami je do 1935. godine opstalo još samo 55% kuća, a u Shirakawi čak 81%. Naročito je gornji predio tog sela bio središte kućnih zadruga. Tamo su se održale gotovo sve stare kuće. U Shirakawi su ljudi bili prilično »konzervativni«. Moglo bi se kazati i da su kuće ovdje imale čvrstu ekonomsku bazu⁴¹.

Nadalje, kad su u pitanju ekonomski potencijali, potrebno je sagledati i broj stanovnika cijelog sela. Broj se stanovnika u Shirakawi od 1876. do 1935. povećao za oko 300, ali je 1935. ipak bio manji nego, primjerice, 1897. godine. To ukazuje na činjenicu da Shirakawa, kao selo, nije imala puno potencijala, iako se ukupan broj kuća povećao. Određen broj ljudi morao je odlaziti na pečalbu, najviše u Takayamu, središte sjevernog dijela Gihu prefektуре. Broj ljudi koji su išli na pečalbu iz Shirakawe bio je upola manji od broja ljudi iz Gokayame. Zanimljivo je što je najveći dio ljudi iz Shirakawe išao raditi kao kućne slugе i služavke. Služavke su se vraćale kući preko ljeta kad se najviše tražilo radnu snagu za svilarstvo. Također, iz Shirakawe je više ljudi odlazilo u privatne kuće nego u industriju, tako da je vraćanje kući preko ljeta bilo moguće. To bi značilo da ljudi iz Shirakawe nisu toliko išli za zaradom koliko ljudi iz Gokayame. Radije su se kod kuće brinuli za očuvanje svilarstva!⁴².

⁴⁰ Vidjeti: *Ibid*, str. 176-177

⁴¹ Vidjeti: *Ibid*, str. 178

⁴² Vidjeti: *Ibid*, str. 8, str. 178-180.

Graf 2.

Kretanje broja članove u 43ima kućama gornjeg predjela Shirakawe

Vidjeti: T. Koyama, lbid, str. 197.

Žene su se, prema nekim podacima, udavale sve dalje od svojih domova. I udavanje je apsorbiralo višak ljudi kao i emigracija i pečalbe.

Na kraju, raspadanje kućnih zadruga bilo je vidljivo i u 43-ima kućama gornjeg predjela Shirakawe⁴³.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Poslijeratni brz i jak razvoj industrije uvelike je promijenio japansko društvo. Na rubu Ryohakusanchia, naročito u Gokayama/Shirakawi život se sasvim izmijenio. Ljudi u međuplaninskim selima tražili su radno mjesto vezano uz elektranu ili su odlazili u gradove i ravnice, također u potrazi za poslom.

Poslije Drugog svjetskog rata pa do 1961. godine, kad je izgrađena elektranu, povećao se broj stanovnika u selu Shirakawa, i to na 9,436. Ipak, godine 1965. broj stanovnika opet je opao, na 3,211. Od toga vremena, broj stanovnika stalno opada. Godine 1995. kad je kolektiv stare hiže registriran u popis svjetske baštine (u Gokayama/Shirakawi ostale su očuvane 144 hiže, premda je 92 % starih hiža srušeno tijekom 25 godina nakon Drugog svjetskog rata) broj se stanovnika ponovno počeo povećavati - s 1,893 (1995.) na 2,151 (2000.). Većina stanovništva trenutno radi u sekundarnoj industriji ili u tercijarnoj indutriji (turizam i dr.). U primarnoj industriji radi samo 1.4% aktivog stanovništva u Shirakawi.

U Gokayami, u selu Kamitaira godine 1950. živjelo je 2,500 stanovnika, a 2000. godine 997 (u 366 kuća). Godine 2008. registrirano ih je samo 776 (u 215 kuća)⁴⁴.

Danas prosječna obitelj u cijeloj Gokayama/Shirakawi ima oko 3-4 člana. Zadruga su nestale, kako što smo pokazali na slučaju Soyame. Čak je i istraživanje kućnih zadruga skoro nestalo. Svilarstvo je, također, skoro iščezlo u 1970-ima. Ipak, stare hiže u kojima se uzgajao dudov svilac sačuvane su i ponovo ih se veoma cijeni u društvu. Ove hiže, kao simbol drevnog Japana, igraju i važnu ulogu u turizmu.

Gradić Johana, s druge strane planine, doživio je prosperitet zbog brzog ekonomskog razvoja nakon Drugog svjetskog rata. Razvijala se i njegova glavna industrijska grana, tekstilna industrija.

⁴³ Vidjeti: lbid, str. 197.

⁴⁴ Vidjeti: Hidetoshi Saito, Sekaiisan: Shirakawago/Gokayama no gashodukurishuraku (Svjetska ostavština: velike hiže u Shirakawi i Gokayami), PDF, netiskana.

Danas je ista industrija relativno slaba. Johana pokazuje samo tragove negdašnjeg prosperiteta, pnajprije na proljetnom festivalu tradicionalne kulture.

Johana je imala najviše stanovnika 1960. godine (13,733). Godine 1990. imala je 11,243 stanovnika. U tih se 30 godina broj djece (do 14 god.) smanjio s 4,180 na 1,812. Starije stanovništvo (iznad 65 god.) poraslo je s 949 na 2,131⁴⁵. Oslabila je primarna industrija, a pojačao se tercijalni sektor. Sekundarna industrija je donekle ojačala, ali tvornička industrija nije doživjela promjene. Glede tvorničke industrije, broj je zaposlenih u tekstilnoj industriji u 1980-ima naglo pao - sa 1,298 (1979.) na 756 (1988.)⁴⁶. Industrija svile u Johani doživjela je razvoj i zbog Korejskog rata pa se u 1960.-ima razvijala se iznad prosjeka u cijeloj Toyama prefekturi. U međuvremenu su osnovane tvornice koje proizvode umjetnu svilu i sintetiku (*nylon*). One su konkurirale s tekstilnom indutrijom Tajvana i dr., ali je ipak došlo do naglog opadanja. Danas je ista industrija oslabila i neke su tvornice otišle u stečaj tj. bankrotirale.

Godine 2004. gradić Johana priključen je novo-organiziranom gradu Nantu, kao i Gokayama. Grad je organiziran na nov način, s namjerom da lokalna samouprava ponudi iste usluge s manjim troškovima. Danas se u jednom dijelu Nanta nalazi zavod za industrijske robote, a u Johani se nalazi zavod za animaciju, iako je, inače, rijetko osnivanje takvog zavoda izvan Tokyoa ili nekog velegrada. Direktor zavoda namjera je raditi u okruženju u kojem se animatori bolje koncentriraju zbog tiše i mirnije okoline, a i više se međusobno pomažu.

Na koncu, hram Zentokuji još uvijek igra živu i važnu ulogu kao kulturni centar u gradiću u opadanju. Sada se u tom hramu češće organizira bogoslužja i koncerte, a tu se održava i jesenski festival koji je zapravo festival narodnih pjesama i plesova vezanih uz Heike-legendu iz Gokayame. S proljetnim festivalom jasnije se vidi koliko je Johana prosperirala u »vrijeme svilarstva«, posebno kada se na ulici gleda paradu i čuje pjesme bogatih građana iz Edo perioda

SUMMARY

Johana, a town of silk, is located on the edge of Ryohakusanchi mountain district and had a close business relationship with Gokayama and Shirakawa by trading in raw silk.

Johana was founded by the temple of Zentokuji in 16th century. In the Edo period, feudal lord Maeda of the Kaga clan promoted Johana's economical activities by opening markets and protecting silk textile domestic industry. Johana at that time was a market town, and was the most important town next to the castle cities of the Kaga clan.

Although controlled by the magistrate, people of the Johana town enjoyed some autonomy and started to obtain economic power. Servants who came from surrounding villages worked for the economic power of Johana; maidservants as weavers of silk textile, menservants as money collectors running for Gokayama villages nearby.

Sericulture had developed since 16th century in Gokayama and Shirakawa because they are surrounded by high mountains and have limited land to be cultivated. People of Gokayama/Shirakawa raised silkworm by organizing themselves in extended family system, that is similar to the Balkan's zadrugas.

Shirakawa was under the rule of the Tokugawa shogunate and prohibited from dividing their extended families. On the other hand, Gokayama was under the rule of the Kaga clan, and allowed to divide their families in case they have large enough land. Therefore, extended family system had been maintained for long time in Shirakawa and sericulture was developed especially in such area where extended families are concentrated.

⁴⁵ Vidjeti: Johana machi (Ured gradića Johane), Johana machi chousei youran (Pregled stanje gradića Johane), 1992.

⁴⁶ Vidjeti: Toyama kencho (Ured Toyama prefektore), Toyamaken no kogyo (Industrija u Toyama prefekturi), 1979~1988.

In Meiji period, a lot of families of Gokayama migrated to Hokkaido and other big cities in Japan. However, extended families of Shirakawa were resolved very slowly. Though, nowadays it is almost impossible to find extended families.

Large houses of Gokayama /Shirakawa, were once inhabited by extended families. Today they are registered in the World heritage and are attracting attention of tourists as a symbol of Japanese traditional family and its way of life.

Ekonomaska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Volumen VIII. / Broj 8
Zagreb - Samobor 2012.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR - 10000 Zagreb
tel.: +385/1/61-20-148, fax: +385/1/61-56-879
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / Co-publishers:

Međunarodni istraživački projekti: »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu« (voditelj prof. dr. sc. Drago Roksandić) i Triplex Confinium - »Hrvatska riječna višegraničja« (voditeljica: doc. dr. Nataša Štefanec) Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Urednici / Editors-in-chief:

Hrvoje Petrić, Drago Roksandić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - predsjednik (*Zagreb*), Daniel Barić (*Le Havre-Pariz, Francuska*), Slaven Bertoša (*Pula*), Zrinka Blažević (*Zagreb*), Tatjana Buklijaš (*Cambridge, UK*), Goran Đurđević (*Zadar*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Halil Inalcik (*Ankara, Turska*), Egidio Ivetic (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci*), Karl Kaser (*Graz, Austrija*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb*), Ivan Mirnik (*Zagreb*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb*), Hrvoje Petrić (*Zagreb*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordan Ravančić (*Zagreb*), Marko Šarić (*Zagreb*), Mladen Tomorad (*Zagreb*), Jaroslav Vencalek (*Ostrava, Češka*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Zagreb*), Frank Zelko (*Burlington, VT, SAD*), Zlata Živaković Kerže (*Osijek*)

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN:

1845-5867

Tisak i prijelom/ Layout and print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2012.

Adresa uredništva / Mailing adresss:

Hrvoje Petrić (urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: h.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH i Koprivničko-križevačke županije i Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport Zagreb

Na naslovnici / Cover:

Morfološke promjene ušća Mure (Goran Šafarek)

 Meridijani
IZDAVAČKA KUĆA

Izdano u Hrvatskoj, za nakladnika Petra Somek